

Издаје Суботом. Цијена: За ПРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРОСКУ (с БОСНОМ и ХЕРЦЕГОВИНОМ) на годину 6 ф., на по год. 3 ф., на четврт године 1 ф. и 50 новчића. За све остале земље у ЈЕВРОПИ и АМЕРИЦИ: на годину 20 франака, на по годину 10 франака, на четврт године 5 франака.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата шаље се у плаћеним писмима посредно администрацији «Глас Црногорац» на Петинје, а може се и картом упућеном на пошту у Котор. Дописи пишу се уредништву. Рукописи се невраћају.

За огласе плаћа се од реда 5 новч. За огласе веће и на дуже вријеме мање.

ЦЕТИЊЕ, 9. Новембра.

Путу царевића руског у Беч и Берлин придјате се у јевропској журналистици толика важност, да пред њом шичезвају многи други догађаји који су се у исто доба збили и на којима би исто повинарство јар пуну недељу дана преживало.

Но на мукама су великијем повинари, кад хоће да докуче прави смисај и смјер овога пута царевићева, и с тога у тумачењима, комбинацијима и конјектурама својим падају из једне крајности у другу и по ричу данас што су јуче потврђивали. Сви кажу да знају како царевић руски не мари за Нијемце и да му баш ни Аустрија није за срце прирасла, па из тога управ изводе закључење, да се путу царевићеву у пријестоне градове оних држава, за које он много не мари, мора приписати особита значајност, нарочито још кад се у обзир узме да се та посјета чини иза многооглашеног савеза аустро-њемачког.

По јединма царевић руски походи бечки двор због тога, што хоће да се утисне и Русија у аустро-њемачки савез; по другима, на против, он је дошао у Беч баш да развали тај савез.

Насмјешнији су, као свагда, листови бечки. Да их дјецка пишу, рекло би им се е су у својој невиности безазлени. Но људима, кад тако пишу, не може се друго рећи него или да тмуна или да су од туче зlobe и пакости подјетнији.

По њима руски царевић ни за што друго није дошао у Беч, него да моли милостињу. Русија се тобож тако јако уплашила од савеза аустријско-њемачког, да већ нема куд него мора да моли у Бечу и Берлину, да и њу приме у тај савез. Тишти је јако самоћа, у коју је пала, од како је оставише драги пријатељи у Бечу и Берлину; пријети јој велика опасност од Инглешке, која се у Јевропи и Азији све већма против ње рогуши; Францеска јој се слабо нешто одзива, а већ од Италије и оних ситнијех државица, што су се низале дуж Дунава и које би у сваком случају стојале уз Русију, није очекивати Бог зна какве помоћи. У тој усамљености и тјескоби — шта је друго остало Русији, него молити старе своје пријатеље, да се смилију на њу јадну и кукавну те да је не оставе саму. Па да би молба та што прије услишана била, нужно је да се отвину једним великим пошљењем од стране Русије, и с тога се баш шаље у Беч и Берлин горди и поносни царевић руски, који мари и Њемачку и Аустрију. Кад он пољуби у руку цара њемачког и аустријског, виша је прилика да ће се они смилovati на Русију и избавити је из тјеснаца, у који је запала несрећном «пансловенском» политиком.

Тако једни мудрују у Бечу. А други опет са свијем противну пјесму изводе. По овима није царевић дошао у Беч с том намјером, да утисне у Русију у аустријско-њемачки савез, него је то политика лукавога Горчакова, који на то иде да развали тај савез и да оцијени Аустрију од Њемачке.

Нама се чини, да и једни и други причају као баба која је трла лан. Прије свега Русија нема потребе ни да се утискује у аустро-њемачки савез ни да га разваљује. Она је сама себи довољна, не по томе што би сама не себи све и сва могла, него

што претставља данас такву снагу, која кад се једном крене сама собом привлачи к себи слабије и налази на тај начин савезнике. Што руски листови искреном радошћу поздрављају тобожњу изолацију руску, у томе имају пуно право. Ако је Русија изолана, усамљена, то је само добро дошло за њу. Усамљена Русија значи толико колико Русија повраћена себи самој; то вам је Русија, којој више ни један дпо снаге њене није везан обвезама или обзирима према трећему; то вам је Русија која сама собом располаже.

Савез аустро-њемачки може за Русију бити потпуно равнодушан. Она зна врло добро, колико тај савез вреди. За офензиву он није никако ни углављиван; за дефензиву — преслаб је. С тога се Русија не осјећа ни најмање узнемирена оном великом халабуком, која се подигла у Бечу послије посјете Бисмаркове.

Далеко је дакле од рускога царевића прошња за милостињу. Ко тога ради путује, тај се не дочекује раширењем рукама и не цјелива у лице, него му се милостиња удјељује с десне ноге паншагом. Већ та околност, што су сви славкодерски листови у Бечу и Пешти жељели видјети рускога царевића даље од Беча, свједочи довољно да он није пошао у Беч ради милостиње и опроштаја некаквог; још веће свједочанство к томе доприноси сам дочек царевићев у Бечу.

Да ли је долазак царевића у Беч и даљи пут његов у Берлин скопчан с каквом нарочитом мислиом, то ће царевић сам најбоље знати, а ми овдје немамо воље да гагајамо. Могуће је, шта више и вјероватно је, да царевић није само шетње ради предузео тога пута, но да је с неким збиља скопчана и нека политичка цијељ. Али исто је тако могуће и још више вјероватно, да се у Берлину и у Бечу много јаче него у Петрограду сјечења потреба те шетње, и да се њој у пријестоницама Њемачке и Аустрије много виша важност приписује него у самом Петрограду. Да ли су дворови берлински и бечки овом посјетом рускога царевића постигли своју цијељ, или ће се она можда окренути у противност од онога, за чим су они тежили кад су ц ревог сина назвали к себи, — то ће вријеме најбоље показати. За сад стоји само то, што је и до сад вазда стојало: руска је политика јасна и чиста; она има своје станије и непомичне циљеве којима тежи; она не пина као слијенац по мрак, него с упртијем к циљу очима иде полагаано и постепено напријед, уклањајући с невиђеним до сад стрпљењем све тешкоће с којима се сусријета.

Нека дакле трабуљају бечки листови и даље о Каноси, о опроштају, о милостињи, — у оскудици бољсга чега то је за њих довољна утјеха. Она ће им бити храна још за неко вријеме, докле сами догађаји, који се сада спремају, не проговоре другим језиком. Онда ће они и сами увидјети, како су били велика дјца у ономе часу, кад је руски царевић у Беч доходио.

БЕСЈЕДА

д-ра Владислава Ригера, говорена у посланичкој кући 18. Октобра 1879. (Свршетак.)

Господо моја! Није то устав, што нас највећма тишти, само изборни ред можда изузевши; то је напротив начин, на

који је устав у живот уведен и како је он практикован (Одобравање десно), и ту бисмо ми ванштину жељели измијену. Или мисле ли уставни непогрешивци, да све, што је са уставом и под њим поникло, по нужди пристаје уз устав и сачињава његов интегритетни дио? Па онда је и државни дуг и велики порезни терет, који смо међутим под владавином уставне партије стекли, битна чест устава! (Смијех десно) Да, г. м., ја се врло добро опомињем, како нам се за вријеме народно-економног швицла неспрестано са стране бечкијех листова пребацивало, како можемо тако заслужени бити, да не појмимо огромне благодјети, које устав над народима излијева, и како је лијепо једног јутра као милионар осванути (Смијех десно), и да смо ми једнако тако затуцани и нећемо у томе да учествујемо. Из тога би се морао извући закључак, да и «крах» уставу припада. (Јак смијех десно.) Али се публика запиктује и мора завета да се пита: Је ли благодјети, што их је устав над Аустријом излио, занета тако драгоцјене и силне и тако огромне, да ми на томе ни јоту не можемо промијенити, што је устав са собом доио?

Господо моја! Кад они, који се искључиво као заступници устава и слободњачкијех устава узносе, изгледају да исте назоре уважавају, то морају они и одговорност за све оно узети, што се за владавине устава догодило или није догодило. Ми њихове кругове нијесмо кварили, ми смо се задовољили тијем, да 16 година као гледаоци на страни стојимо, и ми дакле не можемо никако одговорност на себе узети, за оно, што се догодило. Оно јест, да је јуче један говорник са противне стране поставио ту тврдњу, да смо ми у својем одсуству створили дуализам. Кад би то било истина, онда би нам за то Мадари морали благодарни бити, али ми не видимо ништа од тога. (Смијех.) Но, господо моја, ја сам то не могу признати; оно је могуће да професори doctores in arsentia промовују, али да ће нас један професор навести да повјерујемо, да се и једна држава може у апсенту подићи, докле ми још нијесмо дошли. (Смијех и донадање.) Но шта такав један професор није у стању да докаже, то је невјеројатно! (Велики смијех.)

Сад се, господо моја, морамо запитати, како суде аустријски народи о свему, што се под владавином уставнијерне или боље да речем, централистичке странке за царевићу урадило. Мени се екорочини, да је то већ народ својим изборима учинио. Ја држим и то, да народ у том погледу још није своју пошљедњу рекао и да ћемо ми у случају, да народ буде још једном принуђен да проговори и стари централистички апарат не би хтио да ради, како је при посљедњим изборима само из старе навике радио — сасвим другу величину пред собом имати. Не остаје дакле ништа друго, већ се пред судом сувереног народа погнути, који свагда право има, а рећи: Погрјешили смо и уступамо управу онима, које је народ позвао; ми се задовољавамо тиме, да у опозицији овдје критикујемо и контролишемо, да не би они, који хоће другаче а можда и боље да раде, пали у исте погрешке као и ми. (Тако је! с десна.) Иначе свака опозиција има право, да све куди и све мане изнесе, које постоје. Тог премислућетва данашња опозиција нема, јер ма гдје она покушала да куди, ви одмах себи говорите: То је наш посао! (Десно смијех) и морало би се пред те људе на лијевој страни ове високе куће велика табла ставити са натписом: «Ipse fecit!»

Госп. посланику Пленеру тешко да веће бити познато, да је послје кратко периода министровања Хохенвартова тадашњи финансијски министар у државним касама оставио активнијех 100 милиона и да се је њему завјеснијем марифелуцизма стало на пут, да то високој кући обзнави, (с десна: Чујте!) јер се не хтједо никак да тај факат у јавност дође. Ја се никако не ћу упуштати у велико питање о централизацији или децентрализацији; али то се тек не ће порицати, да је и. пр. Швајцарска, која је јако аутономистички организована, уједино и врло јестивно администрована држава, те да аутономистичка влада и управа није никако скупла и ни у ком случају слободи од шпете. Оно ће сигурно тако бити, да они у повије вријеме истакнути шиболети (лозунге) о «вароду под оружјем», изналазак, који баш не побуђује на понос, — гоне

ка централизацији; али ја питам, г. м. је ли то срећа за Јевропу, па и кад би Аустрија, Француска, Русија и сви народи, угледавши се на Њемачку, морали грдне војске држати, па да послје под порезним теретом падају, кад би Јевропи постала касарна! (С десна: Тако је!)

Кад је устав у рукама уставовијераца тако изврзан, па кад он ипак није царевићу учинио моћном и аустријске народе слободнијема и срећнијема, то мора сигурно да је кривица до методе, којом се је устав у живот увео, и ту морамо озбиљно да се упитамо: зар не би било вријеме већ, да се једном метода промијени? Вриједно би било, да се нека врста зрото-пробе са уставом учини (смијех лијево), па ће се показати, шта је боље. Г. м., данас се је у овој кући говорило о томе, да се једнострано народносна политика не може одобрвати; ја баш примјечујем, да се са оне стране куће у исто доба указује на то, да се положај њемачког елемента не смије никаквим начином помирити! Није ли и то народност! Али кад се већ о некој свези њемачког елемента у царевићевом вијећу говори, то морам примјетити, да та свеза тек онда има своје вриједности, кад је парламенат у већини, па дакле и са већином располагати може. Али кад ми узмемо у разматрање случај, да у домаћају могућности стоји, ако себи узмемо за правац царевићеве статистичке одношаје, да и обратни случај наступи, тада би се лако могло десити, да се на противној страни ове куће тој свези не би велика вриједност придавала, и да би били принуђени осигурање њемачког елемента у другјем гаранцијам потражити, у инстигацијама, које свако силовање тога елемента искључују и немогућим чине, а у том погледу, г. м., будите увјерени о нашем потпуном саглашавању. Ми ништа жудније не жељимо, но да се са својим њемачким земљацима о томе споразумијемо, да би се свака брига у том погледу уклонила. (Тако је десно.)

Али г. м., овај је свучај сасвијем друкчији. Моћни не треба такве ограде, и отуда се објашњује, што Нијемцима наше земље није стало до такозваног народносног закона; они веле сасвијем отворено: Ми га не требамо! Ми пак, који смо приликама у неповољан положају стављени и слабији смо, ми требамо обране, ми смо је давно тражили, ми смо је од наших њемачкијех земљака просили, али до сад на жалост не дођосмо до ње. (Јирчек: сасвијем тако! лијево смијех) Што се пак хегемоније тиче, то држим, да се та не да ни у једном уставу одредјелити. Хегемонија је резултат надмашујуће умне дјелатности и већег талента, па ако се њемачки елемент побрине, да у том погледу не заостане, то ће му та хегемонија сама по себи припасти, и неће му се ни екоје стране она оспорвати: али њу бајага као привилегију за себе утврдити и сваку утакмицу на умном пољу унапријед искључити хтјети, то се тек не може либерално и поштено проглашавати! (Донадање десно.) Ја мислим баш да и зебње, што се толико за нијемство изражују, нијесу баш тако озбиљне. То би жалост била за њемачки народ у Аустрији, кад би могао занета такве зебње гајити. Та он је грдне добити имао у цијелој прошлости, у до садањем обилају, у главној вароши, која је сама њемачка варош; он је у грдном добитку по својој великој култури и он је у грдним и неоцијененим добитима са сусједства велике државе, која је данас заповједајућа у Јевропи, где би лудост била на то помишљати, да би се једно мало племе могло осмјелити, да му какву неправду учини. (Тако је! Тако је! с десна.)

Али дозволите ми, господо, још једну примједбу у погледу одношаја те главне вароши. Нерадо се дотичем тога предмета и не бих о томе проговорио, да се није један посланик с противне стране са неким особеним поносом на то позвао, да иза њега и његове странке стоји престолица Беч. Ја држим и то се је онај господан могао скромно умјерити и казати, да иза њега стоји Леополдштат.*) који он заступа. (Живо одобравање десно. Противност с лијева.) Само не знам то, да ли је становаште Леополдштата прави израз правог бечког грађанства. (Повољени смијех десно.) Али његова је примједба имала другу чудновату страну; она је према нама звучала, како нека блага пријества.

*) Један округ Беча.

(Гласови е десна: Тако је.) А то се је г. м., на овој страни двестрано осјетило. Ја не знам, да ли је мишљено, али лако може гледати, да се намјеравало, да се политика на овакај изнесе. (Порицање е лијева), а ја држим да је опасно с таквом се гушком играти — по кад-кад се она и нехотице окачи. (С лијева: у Прагу!) То сам ја овдје у Бечу доживио. (С десна: чујмо!) Али ме то ипак није заплашило, те да своје мишљење у овој кући не искажем и заступим; али најбоље бурни дави, у кући се говораше врло много о ваљаним радницима, који су слободу освојили и за које треба субвенцију одобрити, а најослије, г. м., добове октобарски дани. Ти дани не бјеху најбољи по нас. (Смјех и противност е лијева). Ја мислим да нијесам ништа казао, што би кога вређало могло, ја указујем само на ону опасност, која је с таквим пријетњама скопчана; тада се догоди, да сам ја стајао на прокривеној листи, да су ме радници у мом стану тражили, и да ме није мој пријатељ Хавличек оменовуо, бих дијелио судбину једнога Латура. То су истинити догађаји, које ја износим, па и 1861. године се ишло на то, да се ставовиштво и радници на нас раздраже. (Порицање лијево). Пошланик Гранич виче: Од куд то спада у данашњу ситуацију! Ја се надам, да се то неће више понављати. (Смјех лијево) Ја се надам, господо е лијево стране, да ћете се ви поштено потрудити, и чистарати, да се те не догоди опет. (Још већи смјех десно. Гласови: То је владин посао!)

По како већ о Бечу говорим, то не могу себи ускратити ову примјетбу: Ја сам увјерен, да велика већина становништва, а нарочито образованији редови, не гаји према нама онако непријатељско мишљење, као што је можда пређашњих година било. (Др Гранич: Никада!) Ја још мислим, да је становништво у многим обзирима трезвије постало и да оно врло добро увиђа, гдје је фраза и гдје треба праву слободу тражити. (Тако је! Тако је! десно). Али поред свега тога не могу ову примјетбу угушити, да је овдашња штампа дуго година велико непријатељство према чешкој народности његовала и то потпуно некажљивим начинима — да је наш народ овдје најгрозније немијевао и ошадан био. (Гласови: Истина!) Нас су претјављали као споредну расу, као за културу неспособну народност и још много томе налик. Ја мислим, да ми са умјереном, па и са поносом можемо указивати на положај, који наша земља данас у култури и у сваком погледу заузима, на важност, коју она данас за монархију има, на оно, што она даје у новчану и крвну порези. (Тако је! десно; е лијева: завета!) Кад се јуче овдје говорило, да је на оној страни (лијевој) државна странка, то бих се усудио да једну малу историјску усмену додирнем. Године 1848. било је државне странке, али та ејаше случајно на оним (лијевој) клубима, то бјеше немачка државна партија; аустријска државна странка, која је тада као црно-жута немијевања била, сједила је на овим (десним) клубима. Ту је била аустријска државна заштита, ту је своје претставнике затекла и ту је била — државна ејашка. На у 1866. години, кад је наша земља више патила него остале а за државу, и кад се с пруске стране проглас на становнике «славне краљевине Ческе» издао, тада смо ми у Прагу пред пруским оружјем славили рођен-дан Негов. Величанства. (С десна: Са свим тако!) Ја питам вас, г. м., гдје је тада била државна странка? (С десна: Истина!) и шта је државна партија тада у Бечу радила? То ћете ви боље знати. (Живо одобравање и ташање с десна и са галерије.) Ја занета не бих ове ријечи изустито, да нијесу нама оваке ријечи пребачене. (Др Форегер: Ми нијесмо никад у Москви били! е лијева: Москва! Москва! стална узрјаност. Председник звони.) Господо моја! Како је велико непријатељство било, које се овдје у Бечу против нас гајило, о томе вам могу један занимљив примјер навести. Да је све морало бити рђаво, што су Чеси урадили и да се све и свака заслуга, што њима привадаше, морала порицати — то је већ било у духу времена. Наће се једном за потребно, да се пред овдашњом политичком ствари статуа једног великог техничара, човјека, који је пронашао праха лађе, помоћу којег данас поморски народи мора претарети. И тај велики зналачак, с којим Аустрија мишљаше да се може поносити, био је случајно «Шеман» или Чех, ако вам је воља — јер он је био из Хрудима. Статуа је дакле постављена и на тојој панцири: «Joseph Ressel, patria Austriacus Natione Bohemus». Али тај «Bohemus» је многом величајућем се господину задржао за око и тако се одлучише да тога «Bohemus» — а екамотици, те се некога оно мјесто «Natione Bohemus». Држим да се и данас можете увјерити, да је у споменитој статуи оно мјесто, одакле је оног Чеха нестало. (Десно трајан смјех) Ја не знам, да ли ће тај Чех опет доћи на своје мјесто; али ону велику важност, што је Чеси по државу имали, неће нико

порицати моћи — чињенице овдје и сувише јасно говоре, па гледали ми у прошлост или у садашњост, наћи ћемо, да се то једнако понавља. Г. м.! Стеванов торон је сам дивовски прет, који далеко по земљама прича, колико вреди Ческа по Аустрију, јер је њега Чех, Јан Јл. Прахатић градио (Смјех лијево), али ја не знам, да ли се неће сутра наћи какав новинар дебелог образа, који ће и Стеванов торон у цен стрпати. (Смјех десно). И кад се питам, зашто се то непријатељство према Чесима толико година гајило, то ми је тешко наћи изрза и бојим се, да кога не дирнем, ма да то није моја намјера, и опет држим, да ће ме они, који се мојим ријечима не осјете дотакнути, мирно саслушати. Ја држим, да је узрок свему непријатељству, што се против нас гајило, једино у том, што се овдје не толико једна странка, већ котеорија скупила, у чијем је интересу било, да шпру публику илаши интересима чехизма, почехивања, федерализма, који ће државу нарушити и другим томе налик; и циљ те котеорије из ситуације створеном тим аветним заплашивањем што могуће више користи извуче. Ја не вјерујем, да и то спада у уставност, да се једна једина странка доцна господства и своје руке на сва мјеста од уплива, на све свекуре, на све лукративне положаје она једна једина да метне и са својима креатурама да их попуњује. (С десна негодовање и вика: охо!) Молим! Или долази и то е уставом, да извјесне велехвалне патриоте од државе предујме на рудоконње без вриједности добијају, или на банкротска предузећа или да они послје на те предујме нити камату нити капитал плаћају? (С десна: Чујмо!) Или спада ли и то у устав, да се себи додјељују сва ановита предузећа, па се онда држава метне да плаћа дефиците а сам вуче ацу? Или ваљда то, кад се ради политичких циљева заграби и у приватне касе и пулларне новце, те да се они на своју личну страначку корист употребе и да се у јавним касима то забавује занета не у корист јавном моралу! Као што рекох, ја не ћу никог да увриједим. А ја и држим да се овим неће нико осјетити увријеђен у кога је често чувство. (Живо, дуготрајно допадање и ташање десно). Ја држим да има довољно људи од поштења и на овој и на оној страни ове куће, који су у том погледу истог мишља са мном и који ће, кад буде требало ту неерућу уклањати, е нама једног мишља бити. (Одобравање се понавља и ташање се десно). Г. м., данас је ушло у обичај, да се католички попови немијевају и по новинама карикрају; па и ја се ејашем једнога попа, који је јако грабљив био, те је у својој општини постојао непопуларан и није више никакве дарове добијао. Ушљед тога је он говорио, да је цијела општина постала безбожна и без вјере, та то су сами непријатељи вјере. То се исто догађа и са уставом; и он има своје предикаторе, који постају јако незадовољни, кад не могу оне користити да екупе, какве би они жељели, и који тад веле: Сви су ово непријатељи устава, који нам то не аладе. (Десно смјех). И устав има своје тартиве*, који данас погнутом главом хођају и веле: О, боже, све би било добро, само кад пеби слободњачке уставове патиле. А кад се ствар до два прогледити, то најве тамо ништа друго, до да је уставовјерци што могуће више добитака и ужитака за себе згнарили, и јако су у брзи, да се не би можда ко други на њихово мјесто поседло, које су они само својим ортодоксним уставним фанатизмом придобили. Г. м., ово што сам изишо, било је у циљев, да вам кажем, да ми никако не ћемо у устав да диремо а понављање слободњачке уставове његове или још и само Нијемство, али да ми свакако нешто и нешто хоћемо да је другаче но што јест. Ми нијесмо ради устав ни конституционал да нападнемо, али би смо оно љубре завета уклонили, што се је под тим насловом прикрило. (С десна: врло добро!) Ми хоћемо реформу, али ми је не желимо средством револуције или државног удара, ми је желимо легалним путем, у смиелу слободе, истинске слободе, у смиелу и на корист благостања свију дијелова народа ове државе; ми је желимо путем споразумљева. (Врло добро! десно; смјех лијево). Г. м. назори, које ми и ви имамо о државоправним и уставним одношајима, нека су какви му драго у разним тачкама — ви ћете ми допустити, да је можда и с ове и с оне стране по нешто недовољно и погрешно; али је у туралу и угурају прилика многи одношај, рекао бих, преко кољена прекрхав. — Ако се господо с ове стране позову на декембарски и фебруарски устав, то ћемо се ми опет позвати на октобарску диплому и највиши отпис од Септембра 1871. и т. д. Ето, г. м., ту стоје права једно према другом, и то је зачет од права, из којег не можемо да се извучемо другаче, до узайимним попуштањем овдје — онде, ако поштено споразумљемо тежимо. То је прави пут. Тај нам је пут

* Лицејери.

и у пријесточној бесједи препоручен; на помрљиве, племените ријечи пријестоне бесједи одговара адреса мањине са тврдоглавим „Non possumus“! Та тежња, да се апсолутно право има, то порицање противничког становишта, починило је, како сам већ назначио, нашој држави већ доста квара. Та ми ваљда сви жељимо, да у будуће тога не буде, па ако је тако, ми то другаче не можемо постићи, већ ако будемо занета поштеном измирењу тежили! До нас не ће у том погледу бити кривиде. Адреса већине препоручује кући то споразумљева, она оставља отворен пут развијању реформа, она не тражи зајеваче, она иште мир, а само је у миру међу аустријским народима снас државе, у продужењу борбе њен пад. Ја дакле гласам за адресу већине. (Живо, дуготрајно допадање и ташање с десна и е галерија. Другови по странци честијају говорнику.)

Са српског народно-црквеног сабора.

КАРЛОВЦИ 17. Октобра 1879.

Предејава Стеван Брановачки. Поднашају се разни поднесци: Давидовић и Савовљевић моле отпуст на 8 дана. — Даје им се.

Ј. Живковић предлаже да се гледе увјеривања парохијала донесе провизоран закључак. Пошто се изабрани за то одбор није још конституисао, а др. Полит и Суботић нијесу ту, то да се још данас они чланови барем, који су овдје састану и конституишу, и да се предлог Чудића и Милића ријешити, јер се односи на исту ствар. — Прима се.

Чита се по трећи пут уредба за школски савјет. — Прима се и поднијеће се на највише одобрење.

Чита се по трећи пут уредба јерархија. Прима се, и поднијеће се св. синоду ради преслишања. Прелаз се на дневни ред, на којем је дотадија манастирског свештенства.

Чита се §. 12.

Др Н. Максимовић. Саборски одбор поднио је овај предлог на основу рескрипта од 1868 г. слово Г. и на основу §. 33. саборског устројства. Препоручује да се приликом расире узме у обзир манастирско свештенство и да му се одреди као минимум плате, колико је то одреди саборски одбор. Држи да не ће бити велика сувише плата архимандрита од 2000 фор., јер ће бити по примљеној уредби епархија подредједник конвисторије и мјестоуапштеник епископов; — дакле дјелокруг ће му се проширити. Та плата да није велика и по његовом чину и достојанству. А према архимандритовој не ће бити велике плате ни игумана и друге манастирске браће. Саборски се одбор овом приликом утврђења ових плата придржава апелаторске наредбе од 1856. по којој је сваки брат имао 100 игуман 200, а архимандрит 300 ф. Против ове плате поднило се манастирско свештенство, и сабор. одбор био је принуђен повнети плату игуману на 300, а архимандриту на 600 ф. Но ни с тиме није било задовољено, и усљед тога је повншена архимандриту плата на 800 ф. а то до данас још није фактично ступило у живот. — У манастирском свештенству има ваљанијех и уваженијех чланова. Ако до сада није било рада у манастирском свештенству, није било за то, јер истом није био дат никакав дјелокруг. А злоупотребе биле су с тога, што није било никакве системе у управи. Томе свему да је доскочено сада. Препоручује редакцију.

Аке Поповић. Увјерен је да је материјално стање манастирског свештенства хрђаво. Кад је то стање констатовано, треба да се и већа штедња уведе. Извјештоац сам је признао, да је саборски одбор галантно дотрајао манастирско свештенство. Ни сам нијесам противан томе, али гдје је оскудица ту нема мјеста галантерији. Архимандриту да се одреди плата од 1200, јер то је доста, кад се узме у обзир да имају безплатан стан и храну. Не вјерује да има свештеника, који има велику породицу, па да има толику плату. Кад би се то ирвимило утврдило би 8000 фор. а овом свотом дадо би се намирити друге потребе.

Ј. Живковић, противан је редакцији. Ваља створити закључке и уредбе извештеље. А чини ми се да се ова ствара на сунце и на намет. Треба знати изворе највише, из којих ће се дотичници плаћати. Сваки манастир мора све потребе покрити, но овдје тога покрива нема. — Кад се прорачун претресе онда да се плате одређују. Друго вели, не могу се сви бутуре под једну плату ставити, при то треба квалификације, разне класе. Јер што може Грегетек, не може Ховозо, а што ово може не може Гомрије. Треће мора се ријешити, да ли ће се сва добра манастирска комасарити. Говорник примјерује, да су о дотацији парохијалног свештенства толики параграфи напавани, а дотација манастир. свештенства хоће да

се у једном §. ријешити. — Предлаже да се тај предлог одгоди, док се прорачун не претресе, и да се од одбору од 5 лица, који би о том поднио предлог.

А. Сандић. Славни сабори, и сам сам за одлагање као и поштовани г. предговорник г. Живковић из истих али још из другнијех разлога. Допустите ми, да их што могуће краће изведем. Хоће се овдје да се одреде плате часном свештенству манастирском — и питање се одма и нехотице намеће: за што, за које и за какве дужности? питање је ово тешко а још тежи одговор. Истина, сабор овај одмјерава плате и највишим монасима, епископима, и то по праву, по свези и обвези, која спаја те великодостојнике са сабором нам, са народом. Часно пак свештенство манастирско стајаће дојако у неку руку мимо сабора; и тек у напредак, кад управља манастирским, или боље рећи тијем највишем народнијем црквенијем добрима пријеђе у руке сабора и по томе саборског одбора, измијениће се у неколико одношај тога часног свештенства према сабору и народу. Али пак дужности тијех монаха свештеника, бар за први мах како видимо, не намјенују се. Саборски одбор не изнесе нам уредбе о манастирском свештенству, сличне уредби о парошном. Монаси свештеници служеће и одјак само по тишину и по праву манастирском, часном крсту и олтару божјем. По они су имали осим те свете им дужности, још и економију манастирску, дакле и друга рада и посла, од којег ваљаде да буде и њима уживљења и народној нам просвјети потпоре и користи. Ова друга дужност сад одада. По науци еванђелској, а и иначе, достојан је слуга плате своје; и ко олтар служи достојан је од олтар и да живи. По томе велом престо им било ове и оволике плате, које им се намјенује редакцијом овом!

Али манастири наши, те свете и свијетле задужбине наших старнијех, попићаху и дазаху се народа ради и обстајаху дарежљивошћу народном.

Да су манастири наши у овој српској митрополији добра народна, црквена, било је о томе у своје вријеме доста доказа испобитнијем разлозима, и шта више, то је нама и од највише власти изриком признано. Ја ћу мимогред наговјестити један случај. У парцији некој прије сто година враћен је главац један манастир (Грегетек) pro consolatione nationis цркви и народу српском. Кад су дакле манастири наши народа ради, онда с правом и народ може и треба од тијех да има, осим утјехе духовне, још и друге користи, каква се на примјер, изискује данас од манастира у другнијех најпреднијех народа, и какве користи тамо и има. Зар не би и по највишем ерушкорекцијем манастирима, осим службе часном крсту и олтару, могла се његовати још и књига црквенска и вјештине лијепе; зар не би у ком манастиру засновати се могао завод за спрочад српску без оца и мајке, бар свештеничку и учитељску на и осталог народа; зар неби могла поини и подићи се гдје там школа за глухонјемим и слепим и т. д. Куд лепшег ол' племенитије: смјера, дјела и рада за те часне отце и монахе, који одричући се свијета, у самој траже спаса души својој! Е, кад би тако било, онда и по други пут велим, вотаирао бих ја и рекао: просто ми биле те и толике плате, и још веће, кад буде. А да би се могли овако благодарни завод, ма и у најскромнијем сразмјеру, и по највишем манастирима основати и изваћати, иде ми у прилог доказу баш наговјештани школа манастирска за новинарство монашки о којој ће поезије како сам ра забрао бити ријеч, у којој би се потоњи монаси спремати могли и за овај рад и за то дјелатно свијетло и свето. Осим угледа у народу, нашло би часно свештенство манастирско поела у часовима мимо службе у цркви, те неби дагувило и бадавдицало. С економијом манастирском неће више поела имати а живот им биће савијем обезбјеђен. Служба у манастиру није више с вечера до зоре па одјутра до мрака, као што је некад било — од сто ступића одпоји се тек десет што ли и чинодјелујуће по један и други час: све остало вријеме престојаје дакле празно тог часног свештенству манастирском. А питам ја: смје ли и може ли бадавдицати, кому се овако плате одређују и овако живот обезбјеђује? Архимандрити ће, рече поштовани госи. предговорник, бити додати својим епископима, као замјеници и чинопници, ал не рече шта ће чинити они остали часни отци по манастирима, а сви и њима се плате одређују. Уредимо ми уредбом славни сабори и том часном монашком свештенству дужност ван службе олтару и еванђељу — народа ради и на корист народу и просвјети, као што су одређене парашком свештенству — и онда и по трећи пут велим и завршујем: просто ми било те и толике плате! И сам се слажем с поштованим г. предговорником, да је питање ово о платама ваљало оставити послје, кад видимо и претресамо предрачуна манастирске; пристао бих и са своје стране на комасовање прихода и фонда манастирског, јер би се тијем и лакше и прије по манастирима могло изваћати што

РИМ, 7. Октобра. — У комори јавно Кијери, да му је краљ дао налог да састави нов кабинет.
ПЕТРОГРАД, 7. Новембра. — Убри долази овим идуће недјеље, да дочека цара.

И з ј а в а.

Доље потписани изјављују у име дубровничке омладине, да им се не пристоји одговарати лажном допису „Обзора“, број 254., из Дубровника, док дотични дописник не изиђе на видјело са својим потписом, као што треба да буде међу поштенјем људима.

Дубровник, 4. Новембра 1879.

С. Калић, проф.
 Дробић Рико, Мате Шарић, љек.

Позив на претплату

Превео сам више приповиједака добро познатих писаца и накам сам да их у изазу једном издам.

Низ ових приповиједака носиће наслов:

„ДОМАЊА КЊИЖНИЦА“.

И прва свеска изаћи ће до краја мјесеца Новембра о. г.

У првој свески биће:

„Учитељ“ од Божане Нијемцове.
 „Осуђена за шаку пијеска“ од Храденког.

„Сестре“ од Божане Нијемцове.

А за овом одмах штампаћу другу, трећу и т. д.

Књига ће изијети 5 штампаних табака, а цијена је свакој свесци 50 динарских пара.

У то име позивам на претплату. Новце ваља слати штампарји „Задруге Штампарских Раденика“ у Биограду. Скаљачима дајем уобичајени рабаг на 10 једну књигу; а књијарима 25%.

Наручбине без новца не примају се.

Биоград, 25. Октобра 1879.

Светислав В. Жарански.

О Г Л А С.

Штампарија Ј. Павловића

у Сремским Карловцима

снабђевена са два ручна преса, цијелим прибором штампарским и су 50 дената разноврсних слова, старијих и новијих, по највише ћирилицких, може се купити за 1200 фор. а. вр.

Штампарија је згодна за какву мању варош.

Ради даљих услова ваља се обратити или самом имаоцу штампарје на Цетиње, или Кости Павловићу трговцу у Сремским Карловцима. (7—8.)

НОВЕ КЊИГЕ.

- ОРАО, велики плустровани календар за годину 1880. 50 н.
- ЦАРИЊ, мали календар са сликама за годину 1880. 20 н.
- ТАЛИЈАНСКА СЛОВНИЦА за почетнике од д-ра Адолфа Мусолије, приредио Шваргуга. 1. 80 н.
- РЈЕЧНИК ТАЛИЈАНСКО-СРПСКИ од Парчића. 3. 50 н.
- РЈЕЧНИК СРПСКО-ТАЛИЈАНСКИ од Парчића. 3. — н.
- ИЗЈАШЊЕЊЕ СВ. ЛИТУРГИЈЕ од Николе Ђ. Вукићевића. 60 н.
- СПОМОЊНА КЊИГА за разјашњавање црквеног појања од Н. Ђ. Вукићевића. 50 н.
- НАУК О ГЛОБУСУ, кратак, за српске основне школе, II издање. 10 н.
- ИЗАБРАНЕ ПРИЧЕ. Дарак до број дјец. Приредио Владимир Красић. 20 н.
- ДЈЕЧКО НА ХЕЛГОЛАНДУ. Приповијетка за младеж од Ф. Хофмана. 35 н.
- ПЈЕСМЕ скупљене Ст. Владислава Каћанског. 80 н.
- ЦАР ЛАЗАР, у народним пјесмама, са сликом његовом. 20 н.
- МИЛОШ ОБИЛИЋ у народним пјесмама, са сликом његовом. 20 н.
- ШАРЕН СВИЈЕТ, за малу дјечу. 10 н.

- ПРОПАСТ ЦАРСТВА СРПСКОГ на Косову у народним пјесмама, са сликом: „Бој на Косову“ 20 н.
- НАСТАВА У ЗЕМЉОПИСУ, за II разред основних школа, написао Св. Милетић. 35 н.
- ЧОВЈЕЧИЈЕ ТИЈЕЛО и његова њега, за учитељске и више дјевојачке школе по дру Боку и другима написао Мита Петровић. 60 н.
- ОСНОВИ ФИЗИКЕ за више разреде народних школа, више дјевојачке школе и средње школе написао Мита Петровић (са 47 слика). 50 н.
- ДЕКЛАМАТОР. Збирка српских и хрватских пјесама за декламацију. 60 н.
- БИБЛИЧНЕ ПОВЈЕСТИ новог завјета у библичким ријечима за дјечу написао Никола Ђ. Вукићевић. IV. издање. 40 н.
- БРЂАНИ, историјска приповијетка Ермана-Шатријана, с францеског прево М. Ђ. Глишић. 80 н.
- ПЈЕСМЕ ЛАЗЕ КОСТИЋА, I и II. 1. 80 н.
- ЗАО ДРУГ, приповијетка за српску младеж, од Петра Деспотовића. 20 н.
- СЕОСКИ РОМАН од Каролине Свијетле. 75 н.
- ПОУКА О КУЊАРСТВУ, за учитељске и више дјевојачке школе, као и за домаћу употребу, са предговором од М. Петровића. 50 н.
- ПРВА НАСТАВА У ВЈЕРИ за I и II разред. 10 н.
- ПРОСТРАНИ КАТИХИЗИС православне цркве. I и II. написао Никола Ђ. Вукићевић. 30 н.
- СРПСКА ГРАМАТИКА за учитеље III и IV. разреда израдио Мита Нешковић. 50 н.
- ПОСТУПАК при настави у обичним разломцима за 4. разред основних школа написао Св. Милетић. 40 н.
- ПОСТУПАК при настави у десетичним разломцима за основне школе написао Св. Милетић. 40 н.
- ДЈЕВОЈАЧКИ СВИЈЕТ. Књига за одрасле дјевојке. Написао Мита Петровић. 1. — н.
- РОМАН спромашна младића од Октава Фељета. 1. — н.
- КОЧИНА КРАЈИНА. Историјски роман од В. Ђорђевића. 1. — н.
- БАШТОВАЊ, или кратка настава о обједињавању зелени и дрва, написао Павле Бибић. 80 н.
- ПРАВИЛА СВ. АПОСТОЛА од Н. Милаша. 1. — н.
- ГЛАСНИК СРПСКОГ УЧЕНОГ ДРУШТВА. Књига XLVII. 1. 20 н.
- РЈЕЧНИК ЊЕМАЧКО-СРПСКИ. 3. — н.
- РОБИНСОН КРУСЕ. 70 н.
- ПАЊЕВАЦ. Календар за народ за преступну годину 1880 (са више слика). 30 — н.
- СРПСКИ СОКО, велики плустровани календар за г. 1880. 50 н.
- БУКВАР за црногорске школе. 25 н.
- ПИСАНКЕ, саставио Стево Чутурило. 5 н.
- СРПСКЕ НАРОДНЕ ПРИПОВИЈЕТКЕ, појавише кратке и шалвие, скупио Вук Врчевић. На свијет издало „Српско учено друштво“. 68 н.
- ВИЈЕНАЦ. Приповијетка за дјечу. 65 н.
- МАЛИ ДИМНИЧАР. Приповијетка за дјечу. 65 н.
- ДВИЈЕ ПОЕСТРИМЕ. Приповијетка за мале Српкиње. 25 н.
- ПИСМЕНИ САСТАВИ. 20 н.
- ВОЂАРСТВО. Како се добива свакојаких оплемених вођака много и брзо о малом трошку. 30 н.
- ОЧЕЊЕ или каламјење елистом. Написао д-р Ђорђе Радлић. 15 н.
- БУКВИЦА СРЕЂЕ И БЛАЖЕНСТВА. Написао А. Николић. (Ова књига награђена је из књижевног фонда Илије Коларца). 30 н.
- ИСТОРИЈА СВИЈЕТА. Написао Д. Иловајски. 1. 20 н.
- РАЧУНСКИ ЗАДАЦИ за употребеље Аритметике и Алгебре. Скупио, уредио и израдио Ђ. Митковић. 60 н.
- УСТАВ О СТЕПЕНИМА СРОДСТВА из крмичје списан, са правилима у опште о законом браку. Израдио Игњат Васић, првог. 60 н.
- BELISAIRE par Marmontel. С граматичним тумачењем и франц. срп. рјечником. 80 н.
- ХИЉАДА И ЈЕДНА НОЋ. Арапске приповијетке свеска 4—9. 20 н.

- ЊЕМАЧКА ГРАМАТИКА по Трауту. (Олеандорфова метода). Прегледала и одобрила школска комисија. Сва три дијела. 2. — н.
- УЧИТЕЉ РУСКОГ ЈЕЗИКА. Изнова израђено дјело по методи Робертсона од А. Васиљевна. 80 н.
- ИСТОРИЈА СРПСКОГ НАРОДА, Написао А. Мајков, с рукога прево Ђ. Даничић. II. Издање. 1. — н.
- ФРАНЦУСКО-СРПСКИ РЈЕЧНИК. Израдио Назтае Петровић, редовни члан српског ученог друштва и члан географског парижког друштва. Свеска I. По наредби министра просвјете и црквених дјела прегледала и одобрила нарочита комисија. (Dictionnaire françois-serbe, par Nastas Petrovitch, membre de la Société savante serbe et de la Société de Géographie, de Paris. Tome premier, examiné et approuvé par une Commission spéciale nommée par Mr. le Ministre de l' instruction publique et des cultes. 2 — н.
- СРПСКЕ НАРОДНЕ ИГРЕ, које се забаве ради по саставцима ипрају. Покупио и описао Вук Врчевић. На свијет издало „Српско учено друштво“. 30 н.
- Православног источног вјероисповједанија Катихизис. 25 н.
- МАПА ЈЕВРОПЕ (велика). 6. — н.
- МАПА АЗИЈЕ (велика). 6. — н.
- МАПА АУСТРАЛИЈЕ. 1. — н.

Цетиње, 9. Новембра 1879.

Књијара Ј. Павловића.

О Г Л А С.

Шпедиционарска и комисионарска радња **Ј. БАНАТОВИЋА** у Бечу (I. Grashofgasse 4.) препоручује се за набављање сваког врста еснапа из првих извора, као и за превоз еснапа железницом и паробродом са врло умјереном хасном. (3—20)

!! Чуј, види, па се чуди !!

Разне предмете од британског сребра, што смо их примили из једне масалне инглешке фабрике, продајемо по сваку цијену или боље рећи

скоро за бадава

За готов новац или уз наплату обилежени цијене дајемо свакоме слиједеће предмете за четвртину од праве вриједности и то:

- 6 комада жлица за јело и 6 жлица кафених најфиније врсте, прије 6 фор. сад 1.75 н.
- 6 комада ножева са инглешким сјечивом и 6 виљушката, свега 12 ком., прије 12 фор., сад 2.80 н.
- 1 ком. кутлача, прије 4 ф., сад 90 н.
- 1 комад кутлача за млијеко, прије 3 фор., сад 60 н.
- 6 ком. рашљица најфинијих, прије 4 фор., сад 70 н.
- Ван тога елегантни чираци од пара 1 фор. — 1.50 — 2 фор. — 2.50. — Служавника по 50 н. 75 н. 1 фор. 1.40. — Кандлица за кафу или чај по 2 фор. — 2.50, — 3 фор. — 4 фор. — Кутија за шећер по 2 фор. — 2.50, — 3 фор., — 3.50 — 4 фор. — Карфиндла по 2.50, — 3 фор., 3.50, — 4 фор. — Чашица за јаја по 20—30 н. — Шоља за чорбу са служавником 1.80, — 2.20, — 2.75. — Цједила за чај по 25 н., — 35, — 45, — 55 новч. — Сланика по 50—60—70—80 новч. — Кутија за бабер по 40—50—60—70 новч. — Кљештица за шећер по 30—40—60—70 новч.

За чудо јефтино

- За фор 6.65 н. добијају се слиједећи 40 комада:
- 6 ком. ножева са инглешким сјечивом
- 6 ком. виљушката од једног парчета
- 6 ком. жлица за јело
- 6 ком. жлица за кафу
- 6 ком. растлова
- 1 ком. кутлача за чорбу масљана
- 1 ком. кутлача за млијеко масљана
- 6 ком. вијетрија служавника инглешких фирме цизелираних
- 2 ком. свијетљак салонских
- 40 ком. Сви ови предмети су од најфинијег британског сребра са марком:

„Echt Britannia“ снабђевени, вјечито бијели и без разлике од правог сребра кроз 25 година, што се и гарантује.

За доказ, да овај мој оглас

није обмана

обвезујем се овим јавно, да ћу све наград пријмити, што се неби допало. Ко дакле жели да добије доброг и солидног еснапа без преваре, нека се обрати на

L. NELKEN,

Britannia-Silber-Depot Wien

VI. Mariahilferstrasse N.ro 45.

Нека се сваки пожури са наруџбом, пошто ће скоро бити све продато.

(8—12)

Велико изигравање капитала

државом ујамчено, при којем се за неколико мјесеца **8,970,000 марака**

добити могу, а главни је добитак

400.000 марака,

уз то

- 1 по 250000 мк. 24 по 10000 мк.
- 1 по 150000 „ 5 по 8000 „
- 1 по 100000 „ 2 по 6000 „
- 1 по 60000 „ 54 по 5000 „
- 1 по 50000 „ 6 по 4000 „
- 2 по 40000 „ 65 по 3000 „
- 2 по 30000 „ 213 по 2000 „
- 5 по 25000 „ 2 по 1500 „
- 2 по 20000 „ 1 по 1200 „
- 12 по 15000 „ 631 по 1000 „
- 1 по 12000 „ и т. д.

За ову велику и згодну новчану лотрију, која је државом ујамчена, препоручујемо за I. одјељење

1/2 оригинални лоз по 3 фор. 50 н. а. вр.
 1/2 оригинална лоза » 1 » 75 » » »
 1/2 оригинална лоза по — » 88 » » »

Ми издајемо само **оригиналне лозове** и шаљемо **просекте** бесплатно да се сваки напријед може увјерити.

Поруке уз готов новац или уз ривалсу примају се до

1. НОВЕМБРА

Поруке са стране извршују се тачно и савјесно.

О нашој фирми, која постоји има већ по вијека, може се свако распитати код ма којег овдјешњег трговца, консула, или ма које банке. С повјерењем ваља се обратити потписаној фирми, којој је продавање овјех лозова остављено. Званична листа о добитцима разаслаће се одмах по рјешењу.

Препродавци добијају што већу провизију.

J. FREUND & CO.,

Bank- und Staatspapier-Geschäft,

постављени главни колект. лотрије војводе Брауншвајшког и вароши Хамбурга. Hamburg, Neugewald 94.

(4—20.)

ПОШТАРСКИ

ЗИМЊИ РАСПОРЕД

поласка и доласка пошта од данас до свршетка Марта 1880.

ЛИСТНА ПОШТА полази са Цетиња у понедељак, у уторак и у сриједу. Предавање до 10 и по ура у јутро.

Долази из Котора у уторак, сриједу и четвртак. Раздавање у 8 ура у јутро, ако пароброд стигне на вријеме.

ДЕЛИЖАНЦА полази са Цетиња у неђељу у 5 ура у јутро. Предавање у суботу до 5 ура по подне.

Долази из Котора у понедељак, раздавање у 12 ура у подне.

Канцеларија је сваки дан отворена од 8 ура до 11 у јутро а од 3 до 5 по подне.

Цетиње, 24. Септембра 1879.

Управитељство
 Књ. црногорске поште.